

ΑΠΟ ΤΟ ΕΞΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ ΣΤΟ ΟΜΑΔΙΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ (του Γιάννη Ζήση)

✘ Για άλλη μια φορά, φαίνεται πως βαδίζουμε προς μια έκρηξη βαρβαρότητας. Το μέγεθος αυτής της καταστροφικής έκρηξης θα είναι ανάλογο της έντασης με την οποία πυροδοτούμε το πρότυπο του ανταγωνισμού.

Η καθήλωσή μας σε αυτό το αρχαϊκό φοβικό πρότυπο απειλεί τη βιωσιμότητα του πολιτισμού και το νόημά του. Αρχετυπικά σύμβολα αυτής της καθήλωσης είναι ο Οιδίποδας και ο Καίσαρας.

Και, όμως, η ζωή μας δεν είναι καταδικασμένη στην υποτέλεια της βαρβαρότητας. Η απελευθέρωση από αυτήν, τόσο σε ψυχολογικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο, είναι δυνατή.

Η διάνυση του δρόμου απελευθέρωσης από τον αρχαϊκό προς τον συμβιωτικό και ομαδικό ψυχισμό είναι περισσότερο αναγκαία από ποτέ. Σε αντίθεση με τους οπαδούς του δόγματος του ανταγωνισμού, η φύση του καλού είναι ο πιο ισχυρός συντελεστής της βιωσιμότητας. (συντακτική ομάδα Σόλωνα)

Από το πρότυπο του Οιδίποδα στο πρότυπο του Χριστού

Το πρότυπο της ανταγωνιστικότητας αποτελεί μια εσφαλμένη αρχαϊκή απάντηση στον φόβο που βιώνουμε όταν αντικρύζουμε την πορεία του βέλους του χρόνου. Αυτό το πρότυπο ζωής συμβολίζεται από το αρχέτυπο του Οιδίποδα ή, αλλιώς, του Καίσαρα. Απέναντι στο πρότυπο αυτό στέκει το αρχέτυπο του Χριστού ή του Ορφέα.

Έχουν ενδιαφέρον οι θεμελιώδεις διαφορές στον συμβολισμό αυτών των δύο προτύπων:

1. Στον μύθο του Οιδίποδα, έχουμε ως συνέπεια της πατροκτονίας

την απώλεια της όρασης, γεγονός που επιβεβαίωσε την προφητεία του τυφλού προφήτη, Τειρεσία. [1] Μετά από αυτό το γεγονός, ως οδηγητικός ορίζοντας απομένει η αφή και η ακρόαση.

Στην περίπτωση του Χριστού, στη διήγηση της Ανάστασης, τονίζεται η ορατότητα, ενώ η ηθική διάστασή της επισημαίνεται στην υπόμνηση για την απλότητα του οφθαλμού που επιφέρει αγιότητα και φωτεινότητα – τονίζεται, δηλαδή, η αθωότητα της όρασης. Στη διήγηση των γεγονότων της Ανάστασης, προβάλλεται η ανάκτηση της αίσθησης της όρασης του εσωτερικού φωτός σε συνάρτηση με τον περιορισμό της αίσθησης της αφής, η οποία αποτελεί μια πιο εργαλειακή έκφραση της συνείδησης. Εδώ, υποδηλώνεται μια αρχετυπική διαδικασία εξέλιξης από τη σκιώδη ζωή της τυφλότητας προς την όραση, προς τη δηλωτικότητα και την αποκάλυψη του πνεύματος.

2. Ενώ ο Οιδίποδας φέρει το τραγικό αιτιατό του με όρους τραγικότητας, ο Χριστός – στους Μακαρισμούς και στους τελευταίους προνοητικούς λόγους – αναδεικνύει τη μετατραγικότητα ως την αποσύνδεση από το πεδίο που διέπεται από τον φόβο του θανάτου και από την ειδωλοποίηση των σχέσεων. Η ειδωλοποίηση των σχέσεων εκδηλώνεται ως μη εγνωσμένη – αρχικά – τυφλότητα και, στη συνέχεια, ως εγνωσμένη Οιδιπόδεια τυφλότητα ή ηθελημένη ανάληψη της ευθύνης στον κύκλο του αιτίου και του αιτιατού.

3. Ο Οιδίποδας είναι ένα Καισαρικό πρόσωπο – ο Χριστός ένα θεϊκό. Την ίδια συμβολική συναντούμε στη Ζεντ Αβέστα, [2] όπου ο Γίμα παγιδεύεται μέσα από τις καισαρικές επιλογές του που απαιτούν την άσκηση βίας και εξουσίας, οι οποίες είναι δέσμιες ενός μεταβολικού αναπαραγωγικού κύκλου – αυτού της εργαλειακότητας, της εδαφικότητας και της απληστίας – σε αντίθεση με το κάλεσμα του Αχούρα Μάζντα για την ανάκτηση της εσωτερικής πνευματικότητας και ιερότητας.

Αυτό είναι το θεμελιώδες πρόβλημα της καθημερινής μας ασυνέπειας: ενώ παραμένουμε – ουσιαστικά και ψυχολογικά – οιδιπόδεια δέσμιοι του τραγικού καθημερινού μας

κύκλου, η επιδίωξη να λειτουργήσουμε χριστιανικά περιορίζεται στην εκτέλεση μιας εθιμοτυπικής τελετουργίας.

Είναι εκείνη η δυαδικότητα που υποδηλώνει ο Ματθαίος υπό την έννοια του πνεύματος της προθυμίας και της σωματικής υλικής ή φυσικής αδυναμίας ως ασυμφωνία που πρέπει να ζευτεί σε μήκος χρόνου, μέσα από τη μεταμορφωτική εξέλιξη. [3]

Το ενδιαφέρον είναι ότι μπορούμε να δούμε όλη αυτή τη δυναμική να ξεδιπλώνεται αφετηριακά, Χριστικά στη διήγηση και τη συμβολική του βίου, με μια έμφαση στην Πατερική προσήλωση, η οποία δεν υποδηλώνει μια σύγχυση φύσης – όπως, ενδεχομένως, θα το έβλεπε μια Φροϋδική αναγωγική προσέγγιση. Υποδηλώνει μια τελείως διαφορετική εστίαση πεδίου, μια εξελικτική μετατόνιση, ένα καθοριστικό όριο, μια μήση στο πνευματικό, το ιερό και το θείο. Υπό την έννοια αυτή, το θεατρικό «σκηνικό» ορθά μετεξελίσσεται σε σκηνικό Ναού, όπως επίσης ολοκληρώνει και την καταγωγή του από την αναζήτηση του ιερού και τη θεσμοποίησή του.

Αυτή η δυναμική, πέρα από το να είναι συμβολική, υποδηλώνει και την πραγματική αλλαγή τόσο των ανθρωπίνων σχέσεων, όσο και του πεδίου της ανθρώπινης συνειδητότητας και του τρόπου. Αυτό είναι, επίσης, καθοριστικά σημαντικό και θεμελιακό, στη λογική μιας πνευματικής ανακυττάρωσης της ζωής και της φύσης μέσα από την απόπτωση του παλαιού εαυτού και την αγαθογένεση που εκφράζεται δια πνεύματος, πυρός και ύδατος, αλλά και μέσω μιας εσωτερικής πνευματικής ορατότητας του όντος.

Από την τραγική στη μετατραγική ταυτότητα

Ο δρόμος από τον Οιδίποδα ως τον Χριστό αποδίδεται με την παραβολή της επιστροφής του ασώτου υιού. Η νέα ταυτότητα του άσωτου υιού που επέστρεψε στον Πατέρα του αποδίδεται και υποδηλώνεται ως εσωτερικότητα, πλέον, της γέννησης και της οντότητας. Η νέα αυτή ταυτότητα δεν έχει τα χαρακτηριστικά μιας εξωστρεφούς εργαλειακής, αλλοτριωμένης εξωτερικότητας, αλλά σηματοδοτεί την ανάκτηση της συνείδησης στο επίπεδο της

θέας του ιδεατού της ζωής που διαβάζεται μέσω του βιβλίου της Ζωής και που ξεδιπλώνεται πλέον με κατανόηση, εννοιακά.

Ο άνθρωπος απελευθερώνεται, έτσι, από τη δέσμευση της διακριτικής συνείδησης που εργαλειοποιήθηκε. Αυτό εκφράζεται συμβολικά με τη μεταβολιστική παγίδευση της συνείδησης του τραγικού κύκλου της φύσης. Η γνώση αναζητάται πλέον όχι ως γνώση για χρήση, αλλά ως γνώση εδεμική και ευδαιμονική, ως φως μακαριότητας, ως φύση μιας νέας α-φιλόδοξης ταυτότητας.

Ο δρόμος, τελικά, από τον Οιδίποδα στον Χριστό είναι – υπό μία έννοια – ο Σωκρατικός και Πλατωνικός φιλοσοφικός βίος που πρέπει να διανύσει ο κυβερνήτης της πολιτείας. Είναι ο δρόμος της ενοποίησης ή μεταμορφωτικής, εξελικτικής **σύνθεσης του πνεύματος και της ύλης**.

Ο δρόμος αυτός εμφανίζεται – πιο εξευγενισμένα – ως βίος του Αποστόλου Πέτρου, του ζώντος λίθου, του λαξευμένου και του καθοδηγημένου ως θεμελίου της Επαγγελίας.

Ο δρόμος αυτός υποδηλώνει το πέρασμα από την ευαισθησιακή και, τελικά, τραγική χωριστικότητα και ανταγωνιστική αυτοσυντήρηση στη *μεταμορφωτική απελευθέρωση από το φοβικό ένστικτο αυτοσυντήρησης* στο πνεύμα της υπηρεσίας της διακονίας, στο πνεύμα του Μυστικού Δείπνου ως κοινωνίας ως πνευματικής συντροφικότητας.

Υπό αυτή την άποψη, αίρεται και πνευματοποιείται ή, άλλως, ανακτάται πνευματικά, η τάση προς τον θάνατο και την καταστροφή και προς το Φροϋδικό ένστικτο του θανάτου. Ταυτόχρονα, με αυτή την αποκατάσταση, ανακτάται η λιμπιντικότητα στο πνευματικό επίπεδο, ως ευδαιμονία, ως μακαριότητα και ως αγάπη της ζωής. Λύνεται, κατά θεμελιώδη τρόπο, ο γόρδιος δεσμός του προσώπου, του μυστηρίου της προσωπικότητας και της ψυχής, ως αρμονική κατάληξη της τραγικότητας, ως μετα-τραγικός λόγος και μετα-τραγική ταυτότητα, ως μετα-τραγική κοινωνικότητα. Οι θεμελιώδεις εξελικτικές και ανελικτικές δυναμικές μετουσιώνονται και

μεταμορφώνονται αγιοπνευματικά.

Το Είναι της κοινωνικής απελευθέρωσης

Η μεταμορφωτική απελευθέρωση από το φοβικό ένστικτο αυτοσυντήρησης στο πνεύμα της υπηρεσίας:

- Είναι το σημείο όπου μπορεί να ενωθεί η ψυχολογία με τη θρησκεία, τη φιλοσοφία, την πολιτική και την οικονομία σε μια πνευματική μετεξέλιξη του ανθρώπου και του πολιτισμού, στη μεταμορφωτική δυναμική του πνεύματος και της ψυχής ως προς τη φύση.
- Είναι η βαθιά απελευθέρωση του ανθρώπινου δυναμικού, ένας νέος ανθρωποδυναμικός ορίζοντας με μια καθοριστική ανιδιοτελή ομαδικότητα και ενορατική εσωτερικότητα.
- Είναι η ολοκλήρωση του κύκλου από την ατομικοποίηση στην ομαδικότητα, όπου ελευθερία και αδελφοσύνη συμμειγνύονται από τη νοητικότητα στην ενορατικότητα και την πνευματικότητα.
- Είναι η ολοκλήρωση της πολιτισμοποίησης, της απελευθέρωσης από την τιτανική κληρονομιά και τον ζωικό της κύκλο στη ζωή του πνεύματος και στον ζώντα λόγο.
- Είναι η ένθεη πολιτεία όπου η οικειότητα, η εξελικτική προοπτική της ένθεης ισότητας –που σημαίνει και ισότητα ή αγιότητα– καθώς και ο δικαιοσύνης της λόγος και η ποιητική της αρμονία μάς αναγορεύει κοινωνούς της θεότητας που ενώνουν ζωή και ύλη ως ζώντες λίθοι, που διαιτητεύουν στη σχέση των αντιθέτων αρμονικά, δίκαια και με ειρηνοποιό πνεύμα.

Είναι η μετάβαση από τις ενοχλημένες ταυτότητες και την πανουργία τους στις αφιλόδοξες, αποσυνδεδεμένες ή απελευθερωμένες ταυτότητες που είναι βαθιά κεκοινωνισμένες με πνεύμα ειρήνης και σύνθεσης, με πνεύμα αλληλέγγυας και δίκαιης ελευθερίας. Μέσω της αναγνώρισης της εσωτερικής αφθονίας του όντος, το βασίλειο της ανάγκης τελειώνει και το βασίλειο της ελευθερίας ανατέλλει. Αυτό είναι το επίμονο μήνυμα της Χριστικής διδασκαλίας και, προδρομικά, της Βουδιστικής ή και

άλλων. Το ίδιο μήνυμα αναδεικνύει και ο Μάσλοου, μιλώντας για τον Βουδιστικό και τον Ταοϊστικό δρόμο. [4]

Μόνον έτσι θα σταματήσουμε τόσο τη διαδικασία της ενοχικής απώθησης, που είναι ψυχολογικά αδιέξοδη, όσο και τη διαδικασία της απώθησης της βαθύτερης οντότητας ή εσωτερικότητας του όντος ή των ιδανικών και, τελικά, των θετικών προοπτικών μας όπως αυτές έχουν αναγνωριστεί και λειτουργήσει ως δυνάμεις μετουσίωσης και μεταμόρφωσης πάνω στο φυσικό αναδεικνύοντας το ψυχολογικό και το πνευματικό.

Σε αυτό τον δρόμο, απελευθερωνόμαστε από το *ένδυμα ως απώθηση, ως υποκριτική απόκρυψη του εαυτού, και, εν τέλει, ως άγνοια, του εαυτού.*

Για την αποκάλυψη της μυστηριακότητας του κόσμου

Όσο διανύεται ο δρόμος της απελευθέρωσης από τον αρχαϊκό ψυχισμό του ανταγωνισμού τόσο ο κόσμος αναδεικνύεται:

1. ως πεδίο πνευματικής ανάγνωσης και συνταύτισης·
2. ως κοινωνία συνάφειας και πνευματικής αναλογικότητας, γεωμετρικότητας ή ιεραρχικότητας·
3. ως μια μη τοπική συνεκτικότητα του φυσικού όντος, με τη λογική μιας συνωνυμίας των αναφορών και των όρων, και ενός συναφούς γλωσσικού φάσματος, αναδεικνύοντας μια πνευματική γεωγραφία και προσωπογραφία, εσωτερική και καθολική ή οικουμενική·
4. ως απέραντο ανοικτό πεδίο θεότητας και θέωσης.

Απέναντι στο τελευταίο πεδίο, πρέπει να σταθούμε με τιμιότητα μεταμορφωτική και με αλήθεια λόγου και έργου, για να μην εμπορευτούμε τα «άγια των αγίων» ως ρητορεία μουσειακή, ειδωλική ή ως γοητεία λέξεων και αυταπάτης.

Αυτή είναι η πραγματική μύηση στη μυστηριακότητα, σε αντίθεση με την τελετουργική μίμησή της που τόσο εύκολα μπορεί να

βεβηλώνεται.

Είναι μια μεθόριος αβλάβειας που διασφαλίζει τα όρια και την ποιότητα της σχέσης μεταξύ της ύπαρξης και της μορφής, μεταξύ του άγνωστου, αλλά και τόσο οικείου συντροφικού θεού στην ενύπαρξη, στη συνοδοιπόρο κοινωνία της μεταμόρφωσης της φύσης και της ύλης. Διασφαλίζετα, έτσι, μια σχέση που αναδεικνύει την προνοιακότητα του Λόγου και τη θέληση του θεού σε ένα πεδίο αγαθού, ωραίου και αληθινού, όπου όλα τα γεγονότα ανακτούν θεραπευτικό και χαροποιό ή ευχαριστησιακό χαρακτήρα και εκφράζουν την ορχηστρική υπερβατική συνεκτικότητα της θέλησης για το καλό. Εδώ όλα μπορούν και θεώνται ως όντα σε μια αγάπη μεταξύ του υπερβατικού του νου και του αισθητού, σε όλες τις διαστάσεις τους, και βιώνουν λυτρωτικά πειστικά την ενύπαρξη τους με την εξελικτική –υπερβατικά– ανοδικότητά τους στο μερίδιο των δωμάτων της Πατερικής οικίας και οικειότητας, της αγάπης και της θέλησης για το καλό.

Αυτό θα ήταν, πράγματι, νέος ουρανός, ελεύθερος από γοητείες αντικατοπτρισμών.

Το ύδωρ θα αφομοιωθεί στη ζωή και σε αυτή τη λυτρωτική αλατότητά της. Τότε τα ύδατα του διαστήματος θα έχουν εκφραστεί ως αισθαντικός λόγος στη φιλοσοφική ή στη ζωντανή – ή ένζωη – πέτρα ως πυρ καταναλίσκον.

Αναφορές:

[1] Οιδίποδας – Βικιπαίδεια

[2] Αβέστα – Βικιπαίδεια

[3] Ματθ. 26:41 «Το μεν πνεύμα πρόθυμο, η δε σαρξ ασθενής»,

[4] Μάσλοου, Αβράαμ, “Θρησκείες, Αξίες και Εκοτατικές Εμπειρίες”, εκδ. Δίοδος, σελ. 18.

«Οι καλύτεροι αρωγοί είναι οι πιο ολοκληρωμένοι ανθρωπιστές. Εκείνο που θα αποκαλούσα Ατραπό των Μποτισάτβα είναι μια ενότητα αυτοπραγμάτωσης και κοινωνικού ζήλου. Επομένως ο καλύτερος τρόπος για να γίνει κανείς καλύτερος αρωγός είναι να γίνει καλύτερο άτομο. Αλλά ένας απαραίτητος παράγοντας για να γίνει κανείς καλύτερο άτομο είναι η βοήθεια που προσφέρει προς τους άλλους ανθρώπους».

Φωτό: βικιπαίδεια

Γιάννης Ζήσης, συγγραφέας

Ημερομηνία δημοσίευσης: 16 Μαΐου 2012

Το παρόν κείμενο αποτελεί μέρος του δοκιμίου “Ο φόβος απέναντι στο Χρόνο ή ο φόβος μπροστά στη Δημιουργία και την Εξέλιξη”